

Xesús Alonso Montero

Rosalía de Castro
traducida ó latín e cantada
en latín e grego clásico

(Noticia e textos)

Homenaxe ó profesor
Sergio Álvarez Campos

CENTRO DE ESTUDIOS ROSALIANOS
FUNDACIÓN ROSALÍA DE CASTRO
2003

816 F-8793

NOZALIA IN CASANO
TRAMULLIDA D'ALTA
E CARINATA FA I ALTI
FUE DE CLAYSON
FUE DE CLAYSON
FUE DE CLAYSON
FUE DE CLAYSON
FUE DE CLAYSON
FUE DE CLAYSON

BY THE NATIONAL BUREAU OF
FURNITURE REPAIRS
1900

**ROSALÍA DE CASTRO
TRADUCIDA Ó LATÍN
E CANTADA EN LATÍN
E GREGO CLÁSICO
(Noticia e textos)**

HOMENAXE Ó PROFESOR
SERGIO ÁLVAREZ CAMPOS

CENTRO DE ESTUDIOS ROSALIANOS
FUNDACIÓN ROSALÍA DE CASTRO
2003

R.15325

RAG, 24/09/03

Colección Vintecatros de Febreiro

5

Xesús Alonso Montero

**ROSALÍA DE CASTRO TRADUCIDA Ó LATÍN
E CANTADA EN LATÍN E GREGO CLÁSICO
(Noticia e textos)**

HOMENAXE Ó PROFESOR
SERGIO ÁLVAREZ CAMPOS

Colección Vintecatros de Febreiro

Edita: Centro de Estudos Rosalíanos
(Fundación Rosalía de Castro, Padrón. A Coruña, España)

© Fundación Rosalía de Castro (2003)

Deseño de cubertas e maquetación: Signum Deseño

Impresión: Litonor

Depósito Legal: C-1942-2003

I.S.B.N.: 84-87668-20-8

Nota preliminar

Este volume publícase mercé á xenerosa axuda económica da Real Academia Galega, axuda que a nosa institución agradece moi vivamente. Esa é a razón de que a presente publicación apareza editada polas dúas institucións. A Academia, honrando a Rosalía, honra, tamén, á nosa Fundación.

Fundación Rosalía de Castro

Dear Sir,

I have the honor to acknowledge the receipt of your letter of the 14th inst. in relation to the above matter.

I am sorry to hear that you are unable to attend the meeting on the 20th inst. I am sure that your presence would have been most valuable.

I am, Sir, very respectfully,
Yours truly,
[Signature]

MEMORANDUM FOR THE RECORD

On the 14th inst. [Name] advised that he was unable to attend the meeting on the 20th inst. due to [reason]. It was decided to [action].

Very truly yours,

[Signature]

Approved: [Signature]

Special Agent in Charge

Atrium

The first part of the book is devoted to a general introduction to the subject of the history of the United States. The author discusses the various factors which have influenced the development of the country, and the role of the different groups of people who have lived on its soil. He also touches upon the political and social changes which have taken place since the country's independence.

The second part of the book is a detailed account of the various stages of the country's development. It begins with the early years of settlement, and goes on to describe the growth of the colonies, the struggle for independence, and the formation of the new nation. The author also discusses the various periods of expansion, and the role of the different states in the country's history.

The third part of the book is a study of the various social and economic changes which have taken place in the United States. It discusses the rise of the industrial revolution, the growth of the middle class, and the changes in the social structure of the country. It also touches upon the various movements for social reform, and the role of the different groups of people in these movements.

The fourth part of the book is a study of the various political changes which have taken place in the United States. It discusses the development of the federal government, the role of the different branches of government, and the changes in the political system. It also touches upon the various movements for political reform, and the role of the different groups of people in these movements.

The book is written in a clear and concise style, and is well illustrated with maps and diagrams. It is a valuable work for anyone interested in the history of the United States.

O Centro de Estudios Rosalianos (da Fundación Rosalía de Castro, Padrón) ofrece e dedica o número 5 da Colección "Vintecatiro de Febreiro" ós asistentes ó XI Congreso da Sociedade Española de Estudios Clásicos, que terá lugar na Universidade de Santiago de Compostela do 15 ó 20 de setembro do presente ano. Para esta ocasión o noso Centro preparou un volume de tema rosaliano —obrigatorio na Colección— intimamente vencellado coas linguas que van ser estudias no magno Congreso compostelán. Deste xeito, Rosalía de Castro, que naceu en Santiago un 24 de febreiro, dálles, á súa maneira, a benvida ós congresistas.

Neste modesto volume o Centro de Estudios Rosalianos tributa unha pequena homenaxe ó P. Sergio Álvarez Campos (1924-1994), que foi profesor de Lingua Latina nesta Universidade, con entrega e decoro, durante moitos anos. En realidade, a nosa homenaxe non é ó profesor e ó investigador, que outras persoas e institucións terían que facer; é a homenaxe, afervorada, ó poeta en latín, ó poeta que cantou na lingua de Virxilio a Rosalía, e tamén ó rigoroso latinista que traduciu á lingua de Horacio dous poemas nos que os seus autores, Curros Enríquez e García Lorca, cantan á nosa Cantora.

Santiago de Compostela, 15 de xullo de 2003
(CXVIII cabodano de Rosalía de Castro).

First main paragraph of text, containing several lines of faint, illegible characters.

Second main paragraph of text, continuing the faint, illegible content.

Third main paragraph of text, located near the bottom of the page.

**Un poema de Rosalía de Castro
traducido o latín
(1927)**

1870

...

...

...

1.1. Do poema

É un dos máis coñecidos de Rosalía e, asemade, dos máis significativos da fondura e do misterio da súa musa. Trátase do poema, sen título, que comeza co verso "Cando penso que te fuches". Desde hai moito tempo, tanto na tradición erudita como na coloquial, admítese, como lexítimo, o título de "Negra sombra", e así o fai o noso traductor latino: "Nigra umbra".

O texto galego publicouse por primeira vez no volume da autora *Follas novas* (1880), concretamente no libro II, titulado "¡Do íntimo!". Desde esa data foi un dos poemas de Rosalía máis reproducido e citado, especialmente desde que o musicou, egrexivamente, en 1892, Juan Montes. Con esta música, e en distintas versións, ten sido cantado por moi importantes intérpretes, mesmo por Maria del Mar Bonet, que reza os versos de Rosalía na traducción catalana do poeta Tomás Garcés (1954)¹. Non nos estrañe, pois, que da ampla obra poética rosaliana, Tomás Viñas, o traductor latino, escollese a "Negra sombra". Décadas despois foi traducida ó grego (ó grego moderno) por Mosjos Morfakidis².

1.2. Do traductor: o P. Tomás Viñas de San Luis

Escolapio, naceu en Mataró (Barcelona) o 3 de decembro de 1864 e faleceu o 20 de xaneiro de 1929. Desempeñou importantes cargos na súa Orde, entre eles o de arquivista e o de cronista; foi tamén o seu bibliógrafo, labor que recolleu en varios volumes redactados en latín, que nunca foi para el un idioma ocasional. Algúns estudiosos considérano gran poeta latino. Esas virtudes literarias —segundo eses estudiosos— están presentes nun volume no que compila boa parte da súa obra poética: *Carmina libri quatuor*, Barcelona, 1924 (o volume é horaciano no título e no número de libros).

Un capítulo moi significativo do seu labor literario foi o de traductor de poemas de distintas linguas hispánicas ó latín. Cómpre salientar, como alta empresa, a traducción, do catalán, de *L'Atlàntida*, o gran poema épico de Jacint

¹ *Deu poemas gallecs*, traducció de..., Santiago, 1954 (ed. do autor).

² Varios, *A Rosalía desde Granada*, Granada, Editorial Bálano, 1985, p. 27.

Verdaguer (1877; 1878). Figura esta versión latina nunha edición políglota (hexalingüe) publicada en Barcelona no ano 1929 (os outros idiomas, ademais do catalán, son: castelán, francés, italiano e portugués).

A obra que a nós nos interesa titúlase *Versiones latinas de poesías hispanas*, editada en Barcelona, por Publicaciones Calasancias, no ano 1927, e prologada por Juan Hurtado y J. de la Serna, Catedrático de Literatura española na Universidade de Sevilla. O volume, que consta de 50 poemas hispánicos en edición bilingüe, iníciase con textos de Raimundo Lulio e o Arcipreste de Hita e conclúe en Rubén Darío. Figuran, entre moitos poetas de lingua castelá, dous cataláns dos tempos modernos (Verdaguer e Maragall), un vasco (Juan B. Elizamburu) e dous galegos (Rosalía de Castro e Valentín Lamas Carvajal). Dos poemas en castelán non nos estraña que o P. Tomás Viñas traduza a "Epístola a Horacio" de Marcelino Menéndez y Pelayo.

De Valentín Lamas Carvajal (1849-1906) traduce "¡Quién poidera chorar!", poema do "Ramiño segundo" (1876) de *Espiñas, follas e frores*. Publicáralo o seu autor algo antes, en *El Heraldo Gallego*, periódico ourensán que el dirixía (29-7-1875). Pilar García Negro, que acolle, na súa edición da *Poesía galega* do noso autor, traduccións dos seus poemas, só reproduce, neste caso, a italiana de Guido Battelli³.

Vexamos, como mostra, a versión latina da primeira das cinco estrofas do poema de Lamas:

Eu chorei, sendo neno, moitas veces;
pranto de pelras aquel pranto foi;
tiña forza nos ollos, mais non tiña
forza no corazón.

Saepius fudi lacrymas puellus;
gemmeus fletus fuit ille fletus;
masculas vires oculis, inertes
corde gerebam.

O P. Viñas traduce o título, "¡Quién poidera chorar!", por "Cui pote flere!".

³ Edicións do Castro, 1998, p. 514.

1.3. O poema de Rosalía e a traducción latina

a) Texto galego (1880)⁴

Cando penso que te fuches,
Negra sombra que m'asombras,
Ô pe d'os meus cabezales
Tornas facéndome mofa.

Cando maxino qu'ês ida
N'o mesmo sol te m'amostras,
Y eres a estrela que brila,
Y eres o vento que zóa.

Si cantan, ês tí que cantas,
Si choran, ês tí que choras,
Y-ês o marmurio d'o rio
Y-ês a noite y ês a aurora.

En todo estás e ti ês todo,
Pra min y en min mesma moras,
Nin m'abandonarás nunca,
Sombra que sempre m'asombras.

b) Texto latino (1927)⁵

Nigra umbra

Credo quum te vanuisse,
umbra nigra, qua stupesco,
ad meum cervical adstas
tu redux, ludisque sannis.

Verso quum te demigrasse,
sole in ipso mi ipsa surgis,
stella tunc es, quae coruscat,
ventus es tunc, qui susurrat.

⁴ Atémonos ó da 1ª. ed. de *Follas novas*, Habana, Biblioteca de "La Propaganda Literaria", 1880, p. 52.

⁵ *Versiones latinas de poesías hispanas*, Barcelona, Publicaciones Calasancias, 1927, p. 289.

Si ode it, es quae fundis oden,
luctus est, tu hoc lacrymaris,
dulce murmur tu es fluenti,
noxque tu, tu aurora fulgens.

Es tu ubique et universa
es mihi, inque me moraris,
me nec unquam derelinques,
umbra, semper qua stupesco.

O prologuista do volume, o profesor Juan Hurtado, prorrrompe, verbo das dúas traducións do galego, con esta exclamación: “¡Qué dominio de la expresión poética hay en las magistrales versiones de Rosalía de Castro y Valentín Lamas Carvajal” (p. LI). No Índice, o traductor aclara que verqueu o poema de Lamas en “metrum saphico-adonicum”, e o de Rosalía, en “metrum trochaicum”.

Que eu saiba, ninguén ten mencionado a versión latina do asombroso —e asombrado— poema de Rosalía. Fíxeno eu por primeira vez hai nove anos nun artigo de *La Voz de Galicia* (“Nigra umbra”, 11-12-1994).

**Dous poetas de hoxe cantan,
en latín, a Rosalía**

Subscription prices: Five dollars per annum in advance. Single copies 15 cents. Entered as second-class matter, October 3, 1917. Postpaid. Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Act of October 3, 1917. Authorized by Act of October 3, 1917. Payment in Advance. Copyright, 1938, by American Medical Association.

THE JOURNAL OF THE AMERICAN MEDICAL ASSOCIATION

Published weekly, except for two issues combined annually in December. The Journal is published for the American Medical Association, 535 North Dearborn Street, Chicago, Ill. 60610. The Journal is published for the American Medical Association, 535 North Dearborn Street, Chicago, Ill. 60610. The Journal is published for the American Medical Association, 535 North Dearborn Street, Chicago, Ill. 60610.

Subscription prices: Five dollars per annum in advance. Single copies 15 cents. Entered as second-class matter, October 3, 1917. Postpaid. Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Act of October 3, 1917. Authorized by Act of October 3, 1917. Payment in Advance. Copyright, 1938, by American Medical Association.

Subscription prices: Five dollars per annum in advance. Single copies 15 cents. Entered as second-class matter, October 3, 1917. Postpaid. Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Act of October 3, 1917. Authorized by Act of October 3, 1917. Payment in Advance. Copyright, 1938, by American Medical Association.

Subscription prices: Five dollars per annum in advance. Single copies 15 cents. Entered as second-class matter, October 3, 1917. Postpaid. Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Act of October 3, 1917. Authorized by Act of October 3, 1917. Payment in Advance. Copyright, 1938, by American Medical Association.

Subscription prices: Five dollars per annum in advance. Single copies 15 cents. Entered as second-class matter, October 3, 1917. Postpaid. Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Act of October 3, 1917. Authorized by Act of October 3, 1917. Payment in Advance. Copyright, 1938, by American Medical Association.

Subscription prices: Five dollars per annum in advance. Single copies 15 cents. Entered as second-class matter, October 3, 1917. Postpaid. Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Act of October 3, 1917. Authorized by Act of October 3, 1917. Payment in Advance. Copyright, 1938, by American Medical Association.

2.1. Poetas galegos en latín nos tempos modernos

En abril do ano 1993, o profesor Xosé M. Salgado e mais eu organizamos, na Universidade de Santiago, o I Congreso de poetas alófonos en lingua galega. Era o ano do centenario de Carles Riba (1893-1953), o gran poeta catalán, que, na súa mocidade, en 1911, escribiu dous poemarios en galego de notable valor lingüístico e non exento dalgunhas virtudes literarias. Riba, un dos grandes poetas hispanos do século XX na súa lingua "autófona", o catalán, foi o primeiro poeta importante como poeta "alófono" en lingua galega. Precede, en non poucos anos, a Federico García Lorca, o autor dos *Seis poemas galegos* (Santiago, Nós, 1935), pero Federico non chegou a coñecer os versos galegos de Carles Riba, publicados moito despois da morte do autor, en 1987⁶.

Nese Congreso de 1993 falou de Riba, de Lorca, do arxentino Eduardo Jorge Bosco (1913-1943), da portuguesa Maria Manuela Couto Viana (1919-1983), do brasileiro Godofredo Filho (1904-1992)... e tamén dos poetas galegos doutras áreas lingüísticas que, daquela, aínda vivían e escribían; algúns deles asistiron ó Congreso, máis que para leren os seus versos, para explicárennos por qué decidiron, no seu día, romper coa súa lingua de instalación, coa súa autofonía, para realizárense, á súa maneira e doutra maneira, nunha alofonía, na galega. Foi conmovente oír a voz e as palabras da poetisa estadounidense Anne Marie Morris (1916-1999), a autora de *Voz fuxitiva* (1964), libro no que hai páxinas comparables ás mellores publicadas en galego por aquelas calendas. Era a primeira vez que esta escritora "galega" estaba en Galicia.

Un dos temas do Congreso foi o da alofonía en lingua latina, tema sobre o que disertou o profesor Andrés Pociña nunha conferencia titulada "Algunhas notas sobre poetas galegos que escribiron en latín", disertación recolleita nas *Actas* do Congreso⁷. Creo que o profesor Pociña non esqueceu a ningún dos escritores galegos que poetizaron, con certo xeito, na lingua de Horacio, algúns excelentes, entre eles o pontevedrés Hermenegildo Amoedo Carballo (1747-1811). Xesuíta expulso por Carlos III, morreu en Mantua, berce de Virxilio, onde estaba encadeado. Desde o exilio, remoendo señardades, escribe, en 1787, *Carmen patrium sive Pontevedra*, "probablemente —suxire Pociña— o mellor poema latino escrito nos tempos

⁶ En *Papers de joventut*, Barcelona, Generalitat de Catalunya, 1987.

⁷ *Poetas alófonos en lingua galega. Actas do I Congreso* (ed. de X. Alonso Montero e Xosé M. Salgado), Vigo, Galaxia, 1994.

modernos por un galego"⁸. Trátase do primeiro texto latino traducido ó galego moderno, traducción feita por Xoán Manuel Pintos en 1853⁹.

Na conferencia do profesor Pociña cítanse outros escritores galegos que fixeron poemas en latín non só no XIX, como José García Mosquera, senón tamén no XX, como Francisco Fanego Losada (1887-1974), Ramón Otero Pedrayo (1888-1976) e Avelino Gómez Ledo (1893-1977). García Mosquera (1817-1868), por certo, é o autor da maxistral traducción galega do "Beatus ille" de Horacio, de 1868¹⁰.

Pero no Congreso de 1993 estaban presentes dous escritores que facían versos en latín, que tamén construían versos en latín: Gregorio San Juan e o P. Sergio Álvarez Campos, quen nos deixaría para sempre un ano despois daquelas Xornadas. El foi, nas últimas décadas do século XX, o escritor galego con obra poética en latín máis ampla, máis consciente e de máis rigor técnico.

2.2. Gregorio San Juan, poeta polilingüe

Vive en Bilbao desde hai moitos anos —case toda a súa vida— pero naceu en Melgar de Yuso (Palencia) o 18 de novembro de 1928. Licenciado en Dereito e funcionario (xubilado) da Caixa de Aforros Municipal, sempre foi un home de Letras: lector plural e voraz, é polifacético escritor que só respira, con normalidade, cando a súa actividade é literaria.

Ós 16 anos, o curioso lector que xa era, quedou marcado polo poema "A emigración", de Curros Enríquez: marcado pola lingua do poeta, o galego, e pola condición civil da súa musa. Moitos anos despois será quen descubra, para o poeta euskérico Gabriel Aresti, as páxinas do gran poeta galego do XIX. En 1954, Gregorio San Juanponse en contacto co idioma oral pola circunstancia de ter que face-las prácticas da Milicia Universitaria en Galicia: catro meses en Santiago e dous en Guitiriz. Aquel "Iletraferit", disfrazado de alférez universitario, anda, polas rúas e prazas de Compostela, á procura de libros galegos, e axiña posuirá un considerable caudal de lecturas. Un dos libros que adquire é o volume coas Odas de Horacio, traducidas ó galego polo catedrático de Latín Aquilino Iglesia Alvariño¹¹.

⁸ *Op. cit.*, p. 84.

⁹ Pintos en *A gaita gallega...* (Pontevedra, 1853), ademais de reproducilo texto latino, publica a versión galega.

¹⁰ Publicouse por primeira vez, co título "A vida do campo", na *Gramática gallega* de Juan A. Saco Arce (Lugo, Imprenta de Soto Freire, 1868, pp. 292-95).

¹¹ Q. Horatii Flacci, *Carmina*. Traducción, prólogo, notas por..., Santiago de Compostela, Instituto P. Sarmiento de Estudios Gallegos, MCMLI.

Vai ser neste ano cando Gregorio San Juan escriba en latín "Ad angelum de musis alteribus temporis", poema ó que pertencen estas dúas estrofas:

In corde meo locum magnum occupat
illa nostrae amicitiae terra, ubi
aeternum urbem et insignem vidi
compostellanam.

Inter semitas et virides colles,
ab Aquilini Iglesiae alacritate,
Horatium certe resonare audivi
lingua gallaica.

Pero Gregorio San Juan, poeta alófono en latín, cultiva, en ocasións, máis, moito máis, a alofonía en "lingua gallaica". Entre 1954 e 1956 escribiu seis poemas galegos e un trilingüe (galego, castelán, catalán), que eu editei e comentei nun artigo de 1992¹². Con posterioridade a 1956, máis dunha vez foi convocado polas musas galegas, razón pola cal foi invitado ó Congreso alofónico de 1993. Nas *Actas* recóllese a súa conferencia ("Eu, poeta en galego"), ademais de dous poemas, un en galego ("Federico García Lorca déixase ver na romaxe") e outro en latín, unha máis das súas alofonías ("In Rosaliam carmen"). El mesmo leu esta "canción", na Casa Museo Rosalía de Castro, nese latín sinxelo, con mínimas dificultades sintácticas e no que un especialista rigoroso quizais atope algún "lapsus" gramatical ou léxico. O poema non caracteriza mal, nalgúns aspectos, a personalidade de Rosalía de Castro. Velo aquí:

In Rosaliam carmen¹³

Cano
canis
omnes canimus
et plodimus
hodie
Rosaliam
matrem dolentem
animam galaicam

¹² "Seis poemas galegos e un polígloto", *Dorna*, Universidade de Santiago, 1992, pp. 83-98.

¹³ Esta "canción" a Rosalía figura nas *Actas*, pp. 285-87, pero, nesta ocasión, ofrecémo-la versión que nos acaba de envia-lo autor (xuño 2003).

Semper colui
amarum suum nomen
urtica pagana veluti

Obvenit mihi subito
palam
aut silenter
in medio labore

Cerno ire eam
errantem
pervigilantem
noctu diuque

Increpat

Quaerit
doloris sui ortum

Supplicat

Interdum urget

Sed nunquam
dolenimentum invenit

Angor
habebit illam ex toto

Per roborum silvas
per semitas vicinas
ambulans
aut in fluminum ripa
sub celtica luna
ardebat
sola cum umbra
nigra
cum umbra minace

Mortem appellabat
aliquando
inutiliter

Sed prosequatur

Nescio
unde vires
hauriebat

Pervicit
aut devicta fuit
quis scire potest

Duravit
autem

Pervenit
usque ad finem
canendo
semper canendo.

2.3. "In Rosaliam carmen" do P. Sergio Álvarez Campos

2.3.1. Investigador, profesor e poeta en latín

O P. Sergio —como lle chamaban, garimosamente, profesores e alumnos— naceu en Rioboo, da parroquia de Osmo (Cenlle, Ourense), o 30 de xaneiro do ano 1924. Cursou Humanidades no convento franciscano de Herbón (A Coruña) e ingresou na Orde en 1941. Fará os estudos de Filosofía e Teoloxía en Pontearreas e Santiago, cidade na que se ordena como sacerdote en 1949. Doutor en Filoloxía Clásica pola Universidade de Salamanca, será profesor no Seminario de Herbón ata 1967, ano no que comezará e exercer como profesor, na área de Filoloxía Latina, na Universidade de Compostela, ata a súa xubilación (1989). Faleceu nesta cidade o 26 de novembro de 1994. Oito días despois, eu evocábao, nun artigo necrolóxico, nestes termos:

Acaba de falecer, ós 70 anos de idade, o profesor Sergio Álvarez Campos, e, con el, morre, creo, unha forma de entender e exercer-la Latinidade. Sabía moito latín, explicábao con devoción e investigábao con paixón, pero tamén o falaba e o escribía. Con el desaparece —penso— o noso último poeta en lingua latina, poeta que còmpre inscribir no ilustre ronsel de Francisco Fanego (1887-1974), Otero Pedrayo (1888-1976) e Avelino Gómez Ledo (1893-1977).

Desde hai oito días as musas latinas están de loito; tamén están de loito os seus irmáns da Orde de Francisco de Asís e todos aqueles que, fóra desta piadosa familia, tiñamos noticia da valía intelectual e cordial do P. Sergio¹⁴.

Iniciou a súa carreira de investigador en 1957 cun traballo sobre Marco Terencio Varrón. Trátase da súa tese de doutoramento sobre *Disciplinarum libri IX*, que o P. Sergio considera, xa no subtítulo do seu estudio, "La primera enciclopedia de la cultura occidental". A obra magna do noso estudioso, no eido da recolleita e sistematización de textos, titúlase *Corpus Marianum Patristicum*. Consta de oito volumes (Burgos, 1970-1983).

Nunca alleo ás palabras que fulxen nos textos poéticos, interesouse a fondo por algunhas, de especial fulgor, en dous libros: *Oro, plata y gemas en la literatura griega y el Antiguo Testamento: cuestiones cronológicas* (Verdad y Vida, 1993) e *Gema y perla en la poesía latina hasta el siglo V. Historia y antología* (Alicante, Adanela, 1994). Preocupado moi en serio polas peculiaridades técnicas do ritmo nos textos latinos, publica, un ano antes do seu pasamento, *El ritmo prosaico hispano-latino: del siglo III a Isidoro de Sevilla* (Universidade de Santiago, 1993).

Unha boa parte destes títulos (e doutros non citados) non son moi coñecidos nin sequera polos colegas, mesmo en Compostela, onde, sen embargo, son moitas as persoas que coñecen e estiman, no P. Sergio, a súa condición de poeta latino. Sobre esa alofonía pronunciouse el mesmo no Congreso de 1993, en termos tan esclarecedores como humildes (de humildade franciscana). Aquela disertación, recolleita nas *Actas*, explica con claridade e autenticidade os parámetros e as circunstancias nas que o P. Sergio decide exercer como poeta en latín. Esta é a razón pola que reproducimos, en apéndice, esas páxinas.

Parte da súa produción poética latina está inédita. Trátase de cantos para unha ocasión: as nupcias duns colegas ("Epithalamium Iosephi Emmanuelis et Mariae Elisae"), o final de carreira dunha promoción de Filoloxía Clásica ("Gratulatorium Carmen. Novis classicarum artium magistris sacrum")... Menos vencellados á profesión son os "carmina" publicados na revista *Liceo Franciscano*, de Santiago: "Assumpta est" (1949), "In honorem B.M.D. Immaculatae. Saeculare carmen" (1954)... Nunha revista especializada, que

¹⁴ "Planctus amissi Sergii", *La Voz de Galicia*, A Coruña, 4-12-1994.

acolle, a cotío, colaboracións poéticas, publicou o P. Sergio un dos cantos seus de máis entidade: "Carmen vicies saeculare. P. Vergilio Maroni Sacrum"¹⁵.

Rebus sic stantibus, cómpre sinalar unha actividade do P. Sergio relacionada coa poesía latina e co idioma galego: que foi o revisor da tradución das *Fábulas* de Fedro (1988)¹⁶.

Non coñecemos, sen embargo, versos galegos seus, aínda que el mesmo confesa que algúns —moi poucos— compuxo. Que se saiba, non son moitos os poemas que publicou en castelán. Un deles foi premiado nos Xogos Florais de Ribadavia de 1949: "Canto al Ribero"¹⁷. Nel cita a Virxilio "...el vate mantuano,/ el tierno amigo del vergel lozano". Nese ano publica un breve "ensayo crítico-literario" sobre as *Xeórxicas* "cuya forma tan primorosa y acicalada no tiene igual entre las obras que han salido de manos humanas"¹⁸.

Como poeta, o P. Sergio foi, esencialmente, poeta en latín.

2.3.2. Cantor de Rosalía en latín

O propio P. Sergio leu o seu "In Rosaliam carmen", o 17 de abril de 1993, na Casa Museo de Rosalía de Castro. A visión da escritora difire, non pouco, da ofrecida, na mesma data, por Gregorio San Juan, que o fai, por certo, nun latín e nunha métrica menos clásicos. Velaquí a "canción" do P. Sergio:

IN ROSALIAM CARMEN

Salve, nostrorum tu Musa Rosalía, vatum:
versibus hexametris primas nunc accipe laudes,
quae Gallaecorum iam non cor triste videris,
sed simul et matrem et subolem Gallaecia monstrat.
Ecce patet nobis hodie laetissima vallis,
quam sibi Sar fluvius atravit, non dives aquarum,
multo flore tamen conceptus et arbore multa.
Hic hilaris quondam tu pascebare puella,
dum palma et versu ludenti Flavia risit
Iria; sed prope sacra Compostella recepit.

¹⁵ *Evphrosyne*, Universidade de Lisboa, 1983-1984, pp. 377-81.

¹⁶ Xunta de Galicia, col. Clásicos en Galego, 1988.

¹⁷ *El Eco Franciscano*, Santiago, nº 1.223, 1959, pp. 183-84.

¹⁸ "Las Geórgicas. Ensayo crítico-literario", *Liceo Franciscano*, Santiago, nº 4, 1949, p. 14.

Te nos diligimus, quae nos dilexeris ante;
nam tibi cor tetigit tenerum Gallaecia sola,
communis fuerit quamvis Hispania mater.
Principibus populoque placent tua carmina demum,
cum lacrimis et amore micent, dulcedine plenis;
neve dolent alia temet cecinisse loquella.
Iam ne credideris alienis solibus uri
messores nostros, aequo qui iure volentes
una sorte frui gaudent, sermone bilingui.
Te moriente cito rapit Iria nobile corpus
ut semen vatum: mox Compostella poposcit
inter primores cives cineresque Iacobi
sacros, perpetua posthac cum laude locandum.
Mors tua semen erat; nam te duce teque magistra
sponte renascuntur nostrarum cantica rerum.
Ecce poetarum chorus uno corde, sed ore
non uno meminit tete hic spirasse supremum,
hinc super astra levi sine pondere carnis ituram.
Flos humilis quondam, nunc mater amabilis, usque
perge, precor, nostros vates spirare futuros.

Compostellae 17-IV-93
Sergio Álvarez (OFM)

**"A Rosalía", de Curros Enríquez,
traducido ó latín e ó grego clásico**

1870

1870

1870

1870

1870

1870

1870

1870

3.1. O P. Sergio Álvarez Campos, traductor ó latín de dous excelsos poetas galegos: Mendiño (séc. XIII) e Curros Enríquez (séc. XIX)

O 29 de maio de 1982 algúns colegas de Vigo e os nosos alumnos "invadimos", non sen serias dificultades administrativas, unha illa da ría de Vigo, a de San Simón, illa na que o enigmático Mendiño, do século XIII, sitúa a experiencia sentimental e angustiosa da súa inmortal cantiga de amigo, a única que nos chegou deste misterioso poeta medieval. Co gallo da "invasión" —que foi unha homenaxe, *in situ*, a esta singular obra literaria— arranxei unha edición multilingüe da maxistral cantiga: unha edición en vinte idiomas¹⁹. Á beira das máis curiosas versións (gaélico, esperanto, chinés...), figuraban dúas traducións do P. Sergio: unha ó latín e outra ó grego clásico. Era a primeira vez —creo— que o P. Sergio traducía un poema galego ás súas linguas máis amadas.

Pasados uns anos, petei de novo á porta "latina" do P. Sergio para que traducira á lingua de Virxilio —do seu amado e cantado Virxilio— un dos grandes poemas de Curros Enríquez: "A Rosalía", escrito en 1891 co gallo do traslado dos restos da escritora do camposanto de Iria Flavia ó convento de San Domingos de Bonaval (Santiago), onde hoxe repousan.

Nesta ocasión (xullo de 1994) tamén solicitei do P. Sergio a traducción latina do poema de García Lorca "Canzón de cuna pra Rosalía Castro, morta", un dos *Seis poemas galegos* (Santiago, Nós, 1935). O texto orixinal e a versión latina publicáronse no opúsculo, que eu preparei, *Manuel Curros Enríquez e Federico García Lorca cantan en vinte linguas a Rosalía de Castro*²⁰. A cuberta do volume tamén consigna o título en latín, lingua á que traduce o P. Sergio o meu limiar.

Velaquí, xa, o poema de Curros e a traducción do P. Álvarez Campos:

¹⁹ *Homenaxe a Mendiño* (ed. e notas de...), Colexio Universitario de Vigo, 1982.

²⁰ Padrón, Patronato Rosalía de Castro, 1994.

A Rosalía

Do mar pola orela
mireina pasar,
na frente unha estrela,
no bico un cantar.
E vira tan sola
na noite sin fin,
¡que inda recei pola probe da tola
eu, que non teño quen rece por min!

A musa dos pobos
que vin pasar eu,
comesta dos lobos,
comesta morreu...
Os ósos son dela
que vades gardar.
¡Ai, dos que levan na frente unha estrela!
¡Ai, dos que levan no bico un cantar!

Carmen Rosaliae sacrum

Propter maris litus
eam vidi gradientem:
erat in fronte stella;
in labris carmen.
Eam vero vidi tan solam
in nocte infinita,
ut etiam orarem pro tristi vesana,
qui non haberem pro me orantem.

Musa populorum
quam vidi gradientem,
a lupis discerpta,
discerpta mortua est...
Illius sunt ossa
quae servaturi estis.
Vae illis qui in fronte stellam ferunt!
Vae illis qui in labris carmen ferunt!

Repare o lector no título latino, traducción libérrima do P. Sergio. Tal título é toda unha interpretación: o P. Sergio considera o poema "A Rosalía", de Curros, un canto sagro (*carmen ... sacrum*), a non ser que "*carmen ... sacrum*" sexa sinónimo de "canto funeral" ou similar.

3.2. Isidoro Millán traduce o mesmo poema de Curros ó grego clásico

O ilustre helenista (Pontevedra, 1922-Santiago, 2002) asistiu, na Casa Museo Rosalía de Castro (Padrón), á festa literaria na que se presentou a edición multilingüe do gran poema rosaliano de Curros Enríquez (15-7-1994). Había tempo que o noso chorado amigo consideraba "xenial" a composición de Curros, un poema que, nesa ocasión, se lle ofrecía en vinte linguas, unha delas, clásica. Foi nesa data cando o profesor Millán decidiu traducir ó grego antigo os versos do gran poeta galego, tradución da que chegou a enviarme tres versións, a definitiva en 1996. Conto esta historia e as súas circunstancias nun artigo recentemente publicado na *Revista de Estudios Rosalianos* co gallo da exhumación de tan importante inédito²¹. Este é.

ΕΙΣ ΡΟΣΑΛΙΑΝ

Παρά τὴν ἄμμον θαλάττης
ἐκείνην ἰοῦσαν εἶδον,
ἀστέρον ἐπ' ὄφρῦσι φέρουσαν,
τῷ στόματι μέλος ᾄδουσαν.
Οὕτως δὴ ἐρήμην ἐκείνην εἶδον
ἀπεράντη ἐπὶ νυκτί
ὡς τῆς δειλῆς ὕπερ ἐμὲ προσεὔχεσθαι
οὐκ ἐμαυτῷ προσεὔχοντος τινος ὄντος.
Αὕτη τῶν ἐθνῶν Μοῦσα
ἦν βαδίζουσαν ἐγὼ προσεῖδον,
βιβρωσκομένη ὑπὸ τῶν λύκων,
βιβρωσκομένη δεινῶς ἀπέθανε.
Τὰ ὅσα ἐστὶν ἐκείνης
ἂ ὑμεῖς εἶτα φυλάξετε.
Φεῦ τῶν φερόντων ἐπ' ὄφρῦσιν ἄστρον,
φεῦ τῶν ῥδόντων μέλος τοῖς χειλοῖς.

²¹ "Un inédito de Isidoro Millán: a traducción ó grego clásico do poema «A Rosalía» de Curros Enríquez", *RER*, Fundación Rosalía de Castro, nº 2, 2002, pp. 31-35.

The papers contained in this volume are the property of the
British Library and are loaned to the National Library of Medicine
for the purpose of making microfilm copies.

4

**Un poema rosaliano de García Lorca (1935)
traducido ó latín polo P. Sergio Álvarez
(1994)**

The first part of the book is devoted to a general history of the United States from its discovery to the present time. It is written in a simple and plain style, and is intended for the use of schools and families.

The second part of the book is devoted to a detailed history of the United States from the discovery to the present time. It is written in a simple and plain style, and is intended for the use of schools and families.

The third part of the book is devoted to a detailed history of the United States from the discovery to the present time. It is written in a simple and plain style, and is intended for the use of schools and families.

The fourth part of the book is devoted to a detailed history of the United States from the discovery to the present time. It is written in a simple and plain style, and is intended for the use of schools and families.

The fifth part of the book is devoted to a detailed history of the United States from the discovery to the present time. It is written in a simple and plain style, and is intended for the use of schools and families.

The sixth part of the book is devoted to a detailed history of the United States from the discovery to the present time. It is written in a simple and plain style, and is intended for the use of schools and families.

The seventh part of the book is devoted to a detailed history of the United States from the discovery to the present time. It is written in a simple and plain style, and is intended for the use of schools and families.

The eighth part of the book is devoted to a detailed history of the United States from the discovery to the present time. It is written in a simple and plain style, and is intended for the use of schools and families.

The ninth part of the book is devoted to a detailed history of the United States from the discovery to the present time. It is written in a simple and plain style, and is intended for the use of schools and families.

The tenth part of the book is devoted to a detailed history of the United States from the discovery to the present time. It is written in a simple and plain style, and is intended for the use of schools and families.

Trátase de “Canzón de cuna pra Rosalía Castro, morta”, un dos *Seis poemas galegos* de Federico (1935). A versión latina figura no opúsculo vintilingüe citado e comentado no capítulo anterior.

Non é este o lugar para falarmos da alofonía de García Lorca, poeta que, nese fermoso libriño de 1935, tivo axudas idiomáticas importantes, especialmente de Ernesto Guerra da Cal, como é hoxe ben sabido. O tema, problemático ou non, non afecta ó P. Sergio, que se limita a traducir-lo texto “de” Federico partindo da única edición, hoxe por hoxe, máis fiable, a de 1935, coidada por Eduardo Blanco-Amor (Santiago, Nós).

Velaquí, xa, un e outro textos:

Canzón de cuna pra Rosalía Castro, morta

*¡Érguete miña amiga
que xa cantan os galos do día!
¡Érguete miña amada
porque o vento muxe, coma unha vaca!*

Os arados van e vên
dende Santiago a Belén.
Dende Belén a Santiago
un anxo ven en un barco.
Un barco de prata fina
que trai a door de Galicia.
Galicia deitada e queda
transida de tristes herbas.
Herbas que cobren téu leito
e a negra fonte dos teus cabelos,
Cabelos que van ao mar
onde as nubens teñen seu nídio pombal.

*¡Érguete miña amiga
que xa cantan os galos do día!
¡Érguete miña amada
porque o vento muxe, coma unha vaca!*

In Rosaliam Castro epicedium

*Surge, amica mea;
diurni enim iam canunt galli!
Surge, dilecta mea;
quia ventus mugit bovis instar.*

Aratra hinc inde veniunt
a Compostella in Bethleem.
A Bethleem in Compostellam
angelus venit in nave:
navis est ex cocto argento,
dolorem Gallaeciae vehens.
Gallaecia cubans quiescit
tristibus transacta herbis:
herbis quae tuum operiunt lectum,
et nigrum tuorum capillorum fontem.
Capilli sunt qui mare petunt,
ubi nubes columbarium habent vitreum.

*Surge, amica mea;
diurni enim iam canunt galli!
Surge, dilecta mea;
quia ventus mugit bovis instar.*

Apéndice

(Sergio Álvarez: "Eu, poeta en latín", 1993,
en *Poetas alófonos en lingua galega. Actas do I Congreso*,
Vigo, Galaxia, 1994, pp. 93-97)

Faint header text at the top of the page, possibly a title or page number.

First main paragraph of text, starting with a faint opening word.

Second main paragraph of text, continuing the narrative or discussion.

Third main paragraph of text, providing further details or context.

Fourth main paragraph of text, showing a shift in focus or a new point.

Fifth main paragraph of text, continuing the flow of the document.

Sixth main paragraph of text, possibly a concluding thought or summary.

Seventh main paragraph of text, providing final remarks or observations.

Eighth main paragraph of text, ending the primary body of the page.

Faint footer text at the bottom of the page, possibly a page number or date.

EU, POETA EN LATÍN

Confieso que he vivido, componiendo versos, en su mayor parte castellanos, gallegos unos pocos (casi todos inéditos), y latinos muchos. Por eso estoy contando por qué soy alófono. Es de notar que mis poemas son de corte clásico, es decir, con ritmo prosódico y matemático. No sé por qué, pero nunca se me ha ocurrido escribir poemas latinos con normas medievales, esto es, sin prosodia clásica y con acento dinámico y rima. Quizá porque he sido educado en la cultura humanística, que no gusta de ritmos no clásicos.

Mi primer contacto con la lengua latina no fue el resultado de una ciencia infusa, que dirían los filósofos y teólogos cristianos; ni por especial benevolencia de las Musas, a las que atribuyen todo su bien los poetas (no así otros artistas vg. los músicos). Con relación a la existencia de una lengua, creación humana y convencional, no hay amor infuso; al menos no consta. *Nil volitum quin prae-cognitum*, decían los antiguos escolásticos, con más razón que pura latinidad.

Sucedió que a instancias de mi padre, quien me inducía a estudiar en un seminario, morada tutelar de tantos latinistas, un buen cura párroco me prestó la misma gramática en que él mismo había estudiado. Era el libro de Raimundo de Miguel, viejo y roto, como el que usaba Menéndez Pelayo (séame lícito compararme en algo con los grandes) para devorar a su querido Horacio. Pero imposible soñar con los versos latinos por aquel momento. Sin profesor, sin literatura: sólo algo de teoría. Remedando un fragmento de Ennio, declaro que a mis 14 años me hallaba inconscientemente con tres corazones; pequeños por cierto. Uno nativo, el gallego, con aliento permanente; otro el castellano, como corazón de escuela; y otro latino. En griego nunca he compuesto versos... ¿Qué más quisiera yo? Y eso que me gusta mucho más el griego que el latín. Mi corazón latino era muy pequeño, y tardó en amar. Porque nadie me había dicho que el latín contenido en aquella mugrienta gramática, era el mismo gallego y castellano, con la no leve circunstancia de haber sido gastados durante 20 siglos en los labios y gargantas humanos. Y por supuesto no se me pasaba por la mente que la educación gramatical o matemática que me estaban dando perteneciese a Grecia y Roma. Aunque el latín y la cultura eclesiástica se conocían bien después de 20 siglos de convivencia, yo estudiaba latín sin saber por qué...

Pero tras mi tenue historia de adolescente, hablo de mi alofonía literaria.

Mis comienzos de versificador los explico así. Al modo que se tiende humanamente a escribir y hablar una lengua que se ama, y apenas hay persona culta que no se haya atrevido tímida y reverentemente a medir las palabras mediante versos (*rimando*, más bien que poniendo acentos oportunos), así una vez dominada la forma estructural y leídas las antologías de autores latinos, surgió mi amor osado por la lengua latina. Mas para pensar en latín antes de versificar, hube de hablarlo y escribirlo más o menos correctamente durante cuatro años. Acabé preguntándome: ¿Por qué no hablar, escribir y versificar, bosquejando versos como los antiguos? No me acuerdo qué respuesta concreta me di.

Para este momento, en que se me pide la razón de la alofonía de mis aficiones poéticas (mis restantes obras están casi todas escritas en prosa latina), he discurrido lo siguiente. Creo que mi inclinación nativa a la *matemática* y *derecho*, y mi propensión a lo *sintético* y *epigramático*, me han movido a escribir en latín la mayor parte de mis poemas. Y no porque la literatura latina haya sobresalido en autores matemáticos (todo lo contrario), sino porque la interna estructura de la lengua es propicia a expresar la ciencia de los números, como lo ha demostrado el latín oficial de las Universidades europeas, que han publicado en latín sus progresos matemáticos. Aquello de contar las sílabas, y no solo las palabras como enseñaba la gramática, y aquel sistema de pies métricos, de melodías varias, de versos y estrofas, y aquel medir y pesar las sílabas por breves o largas, me arrastraba constantemente. En resumen, poco a poco fui juvenilmente jugando a los versos latinos, como niño con castillos de arena; y he terminado por fabricar poemas bastante largos.

Un amor escondido, una afición reverencial, un hobby tenemos todos, según demuestra la psicología empírica: una afición pequeña y vivaz, un gusto inefable y agudo, una flor preferida irracionalmente, en suma, un amor culto, supletorio, desinteresado, que necesita hallar la ocasión para desarrollarse. Pero puede acontecer que la necesidad cree el miembro o una versificación forzosa. Mi caso, según opino de mí mismo, es el segundo. *Soy poeta de ocasión*.

No se trata, pues, de que yo, enardecido por el estro poético, como si no pudiese resistir las fuerzas de las Musas, haya comenzado a pergeñar versos latinos. Más bien me movió una cierta *pobreza*... Unos regalan oro, plata y piedras preciosas, o flores orientales: yo versos latinos. Regalo barato, peregrino y eficaz: se entiende poco y se aprecia mucho.

Recuerdo que de adolescente mis primeros versos latinos nacían del afán de aventajar a mis condiscípulos componiendo con fríos sudores (y algunas faltas de prosodia) unas líneas medidas que, al resultar casi incomprensibles, eran muy admiradas.

No soy, pues, vate inspirado, ni me ha ocurrido lo que a Ovidio:

Est deus in nobis, agitante calescimus illo:
impetus hic sacrae semina mentis habet (*Fastos* 5.6).

Sponte sua carmen numeros veniebat ad aptos,
et quod temptabam scribere versus erat (*Tristes* 4.10.25)

Más bien se me aplican aquellos versos de Horacio:

... Ego apis Matinae/more modoque...
operosa parvus/carmina fingo (*Carmina* 4.2.27-32).

Soy, pues, un versificador ocasional, como las *Silvas de Estacio* (si es lícito compararme a los grandes). ¿Que en mi colegio quieren fundar una revista? Pues Sergio puede componer una oda, para que no todo se entienda fácilmente y cobre estima la revista. ¿Que unos amigos se casan a lo cristiano? Allá voy yo con un epitalamio cristianizado. ¿Que Virgilio sigue cumpliendo milenios en la vida europea? Trato de celebrarlo desde Hispania. ¿Que una niña ha de nacer a la vida cristiana? Pues, junto con el agua salvadora, le arrimo unos versos latinos como primicias de Licenciatura Clásica. ¿Que ha de honrarse la memoria de Rosalía en su casa mortuoria? No pueden faltar unos hexámetros al estilo de los antiguos. Así y todo, sentía que el uso de una lengua no materna ayuda a disimular la carencia de una inspiración verdadera. Al menos en la lírica es casi necesaria la autofonía. Dígalo Petrarca.

Como a Fray Luis de León en castellano (escribió también poesías latinas, muy duras por cierto), "se me cayeron de entre las manos estas obrecillas". (De esta vez ya no pido perdón por asemejarme a los grandes).

Resumo diciendo que las causas ocasionales de que yo pueda ser poeta alófono son las siguientes:

1. Haber pensado y escrito en latín; no precisamente en mis estudios de Filología Clásica.
2. Haber enseñado Prosodia y Métrica; no fuera aquello de que en casa del herrero...
3. Haber matado los autores clásicos en versos, no de inspiración sublime; ni mucho menos.
4. Haber tenido no solo tres corazones, sino cuatro. Quiero decir que a los sacerdotes católicos educados a la antigua usanza se nos va espontáneamente el pensamiento al molde latino. Aquí suena bien la frase de Heidegger, aludida en el Programa: *Die Sprache ist das Haus des Seins*.

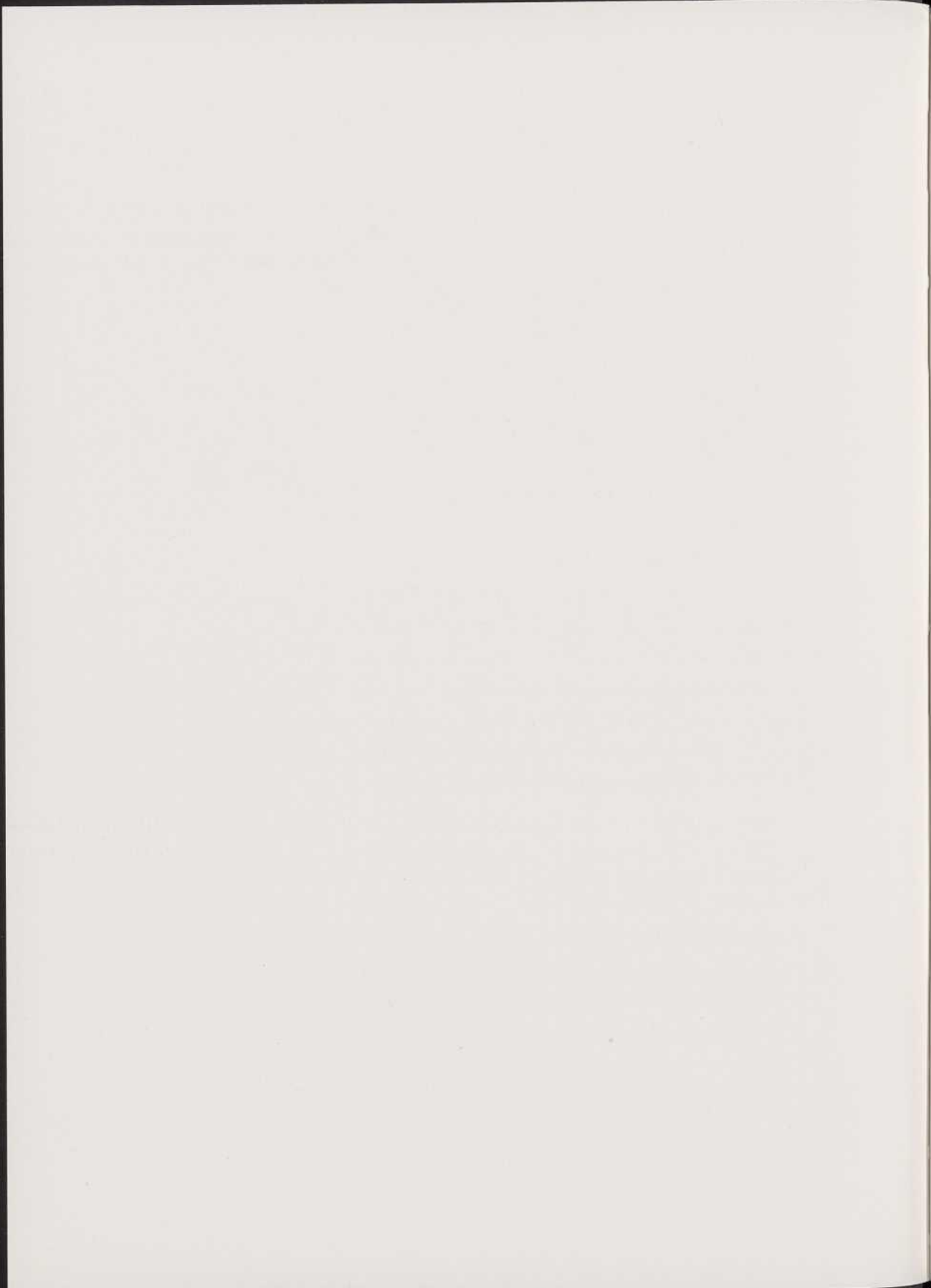
He hablado no con fingida humildad franciscana, sino con la pura verdad.
Soy versificador ocasional, no sin cierto ingenio epigramático.

Santiago, 14-IV-93

Índice

Nota preliminar	5
Atrium	7
1. Un poema de Rosalía de Castro traducido ó latín (1927)	11
1.1. Do poema	13
1.2. Do traductor: o P. Tomás Viñas de San Luis	13
1.3. O poema de Rosalía e a traducción latina	15
2. Dous poetas de hoxe cantan, en latín, a Rosalía	17
2.1. Poetas galegos en latín nos tempos modernos	19
2.2. Gregorio San Juan, poeta polilingüe	20
2.3. "In Rosaliam carmen" do P. Sergio Álvarez Campos	23
2.3.1. Investigador, profesor e poeta en latín	23
2.3.2. Cantor de Rosalía en latín	25
3. "A Rosalía", de Curros Enríquez, traducido ó latín e ó grego clásico	27
3.1. O P. Sergio Álvarez Campos, traductor ó latín de dous excelsos poetas galegos: Mendiño (séc. XIII) e Curros Enríquez (séc. XIX)	29
3.2. Isidoro Millán traduce o mesmo poema de Curros ó grego clásico ..	31
4. Un poema rosaliano de García Lorca (1935) traducido ó latín polo P. Sergio Álvarez (1994)	33
Apéndice. Sergio Álvarez Campos: "Eu, poeta en latín", 1993	37

FUNDACIÓN ROSALÍA DE CASTRO

CER Centro de
Estudios
Rosalianos

ISBN 84-87668-20-8

9 788487 668203

REAL ACADEMIA
GALEGA

F 8793

COLECCIÓN
VINTECATRO DE FEBREIRO
5

Rosalía de Castro traducida ó latín e cantada en latín e grego clásico

